

Vervet seg som frontkjemper

© TORSTEN HANSEN
ANNE BRITT KILVIK (foto)

BEITSTAD: Fem tusen nordmenn gikk i tje-
neste som frontkjem-
pere for Hitler-Tysk-
land under 2. verdens-
krig. Et tusen ble drept
i Finland og på øst-
fronten. De som over-
levde ble dømt for
landssvik etter krigen.
Adresseavisen har
møtt en av frontkjem-
perne 50 år etter at han
vervet seg som frivil-
lig.

Høstdagen flommer
gyllengul ut over
nord-trenderske
åkre. Landskapet spraker i
farger. Jarle Saurasaunet
(70) lar blikket gli over tei-
gene. Men tankene er helt
andre steder. En høstdag
for 50 år siden vervet ung-
gutt seg til frontkjem-
pergjerning. Det ble innled-
ningen på års krigsheivete.
— De som sveik landet
sitt, må ta sin straff. Men
den dag i dag er jeg ikke
helt sikker på om jeg
gjorde noe galt. Jeg vervet
meg for å slåss mot kom-
munismen, sier pensjonis-
ten.

— Tenkte du aldri på at
du vervet deg for samme
land som hadde okkupert
Norge?

— Nei, jeg var ikke opp-
tatt av politikk. Jeg ville ut
og slåss. Jeg kjempet på
sørsk side i april 1940 da
tyskerne kom. Men som
18-åring fikk jeg ingen
åpen. Jeg var for ung. Det
første jeg kom krigen
var å hogge tømmer til
barrikader mellom Kvam
og Snåsa, forteller Jarle
Saurasaunet.

→ Nasjonal Samling stod
sterkt i Egge hvor unggut-

å se hvordan russerne hadde
det. De hadde knapt mat.
Mange bodde i provisoriske
hus med jordgolv. Det
hendte at tyske soldater,
blant dem også nordmenn,
våget livet for å gi bort mat
til russere. Å gi bort mat var
forenlig med dødsstraff.

En trønder som kjørte et
suppekjøkken gav bort 600 li-
ter gulasj til russiske fami-
lier. Han maktet ikke å se
sulten i øynene deres. Vi
andre holdt kjøft. Det ble
aldrig kjent hvor gulasjen
hadde tatt vegen.

Selv opplevde jeg den
enorme gleden hos en russer
da han fikk parafin til lam-
pen sin. Den hadde ikke vært
tent på ukevis. Han strålte
av glede og spanderte vodka
både på meg og en kaptein
jeg var sammen med.

Se døden i øynene

Livet ved fronten var å se
døden i øynene hver eneste
dag. Jeg gjorde tjeneste tid-
vis som ordonans, i andre
perioder som andreskytter
ved et maskingevær. Jeg
kjørte også panserminer
med lastebil. Minene tålte

svært lite rystelser og vi
måtte kjøre svært forsiktig.

Det var kort avstand mel-
lom frontene. Som andre-
skytter ved maskingeværet
hendte det jeg måtte kripe
på alle fire for å hente ny
ammunisjon. Å stå oppreist
var selvmord.

I tillegg kom frykten for
lavtflyvende russiske jager-
fly. De dukket opp på sekun-
ders varsel og skjøt mot alt
som rørte seg.

Omtrent daglig opplevde
jeg å bli skutt mot.

Disiplinen var beinhard.
Den minste forseelse ble
straffet. I verste fall havnet
man i et straffekompani.
Disse kompaniene ble sendt
til første frontlinje. Sjansen
for å overleve var minimal.
Som regel gikk det bare en
dag eller to før soldatene
omkom.

— Hva tenkte du om de-
den?

— Med døden rundt meg på
alle kanter, sluttet jeg å
tenke på hvordan livet kunne
slutte. Jeg ble herdet. Ingen
inntrykk bet på meg. Død og
krig ble en naturlig del av
hverdagen. Dager uten

kamp ble nesten kjedelige.
Krigen gikk meg helt i blo-
det.

— Og idealismen som
brakte deg til fronten?
— Jeg tenkte ikke på poli-
tikk. Jeg fant ut at hadde jeg
først tullet meg borti dette,
var jeg nødt til å stå på for å
berge livet, sier Jarle Saur-
saunet.

Russisk offensiv

Krigslykken snudde seg
for Hitler. 250 000 soldater
kapitulerte ved Stalingrad i
januar 1943. Senere på året
ble diktatorens tidligere sei-
errike tropper drevet tilbake
på de fleste frontavsnitt.

Leningradfronten holdt
gjennom hele 1943. Men det
var bare tidsspørsmål før
russerne innledet en offen-
siv.

Den kom 14. januar 1944.
Den tyske fronten brøt sam-
men og armegruppe Nord,
hvor norske Panzergrenadi-
erdivision Nordland hørte
til, ble presset tilbake til Est-
land.

Tapene var store på begge
sider etter harde kamper
ved Jamburg, Weiwaro og

Narva.

— Jeg har aldri vært så
redd som under angrepet
ved Narva. Jeg var under-
veis til fronten som motor-
sykkelordmann, da helvete
plutselig brøt løs rundt meg.
Russiske fly angrep med
bomber og maskingevær.

Jeg kastet meg i skjul i en
kjeller sammen med en tys-
ker og to rumener. En
bombe traff rett utenfor hu-
set. Trykket fra eksplosjonen
var så kraftig at kjellerveg-
gene ble trykket inn. Et lite
øyeblikk trodde jeg alt var
over, men jeg overlevde.

Straks angrepet stilnet,
satte vi oss på motorsykkel-
en alle fire og flyktet det vi
var god for. Vi fant en bun-
kers en mil unna og lå i skjul
noen timer før de russiske
styrkene kom så nær at vi
måtte flykte videre, forteller
Saurasaunet.

Hele året 1944 ble et sam-
menhengende tilbaketog. Ar-
meigruppe Nord ble drevet
tilbake og til slutt innestengt
i det nordlige Latvia.

— Mange nordmenn, blant
de mange jeg kjente, falt i
kampene i 1944, minnes den

tidligere frontkjemperen.

De få norske frontkjem-
perne som var igjen, ble eva-
kuert sjøveien fra Lihau til
Swinemunde i Tyskland i
februar 1945.

Mål: Forsvaret av Berlin.

— Da jeg kom til Swine-
munde fikk jeg ordre fra min
overordnede oberst Ubung
om så fort som mulig å ta
meg frem til elva Oder. Der
skulle jeg slutte meg til
mannskapet i en panservogn
som var på vei til Berlin.

Vi kom oss over Oder og
satte kursen mot Berlin. Alt
lot til å være i oppløsning.

Tyske styrker var på flukt
fra russerne. Da vi endelig
kom til Berlin var beltene på
panservognen skutt i styk-
ker, forteller 70-åringen.

Tatt til fange

Frontkjemperen fra Egge
ble tatt til fange 8. mai 1945,
timer før Tyskland offisielt
kapitulerte.

Sammen med andre krigs-
fanger ble Egge-gutten plas-
sert på et lasteplan. To rus-
sere med maskingevær holdt
vakt. — Jeg var overbevist
om at vi ville bli skutt. Jeg

var derfor på utkikk etter en
fluktmulighet. Den kom, da
russerne trakk frem en
flaske vodka og begynte å
drikke satset jeg alt på ett
kort. Jeg kastet meg bakover
fra lasteplanet og løp det for-
ste jeg kunne. Russerne
oppdaget ikke hva som
skjedde.

Jarle Saurasaunet flyktet
inn i en park, kastet fra seg
uniform og papirer. Mellom
bombekraterne fant han li-
ket av en ung tysk soldat,
Walter Schonen. Han tok av
ham kjenningsmerket og
vernepliktsboken.

På sekunder skiftet Egge-
gutten identitet. Jarle Saur-
saunet forsvant. Nå var han
Walter Schonen. Senere på
dagen skaffet han seg sivile
klær.

Tysk borger

— Jeg levde under tysk
dekknavn i fire år, fra 1945
til 1949. Etter krigen plas-
serte tyske myndigheter
meg på en bondegård i Thu-
ringen i østsonen hvor jeg
arbeidet som gårdsutt, for-
teller Saurasaunet.

Livet i østsonen var ens-
formig. Sammen med en ka-
merat bestemte han seg for
å flykte til den vestlige so-

straks, forteller frontkjem-
peren.

Etter syv år i krigens og
etterkrigstiden Tyskland
kom han hjem til Norge.

Rettsapparatet dømte
ham til tre måneders fengsel
som han sonet på lia si-
kringsanstalt i Trondheim.
Sammenlignet med front-
kjemperne dømt rett etter kri-
gen, slapp han billig.

— Jeg var trolig den siste
frontkjemperen som ble
dømt, sier Jarle Saurasaunet,
som ikke er bitter etter dom-
men.

Soldatvenner

Han holder fortsatt kon-
takter med gamle soldatven-
ner fra krigen. Han viser oss
et fotografi av en tysk venn i
SS-uniform. Bildet er stukket
inn i bokhyllen. Det kan ikke
stå fremme. Han er redd en-
kelte som kommer på besøk
ikke vil tåle synet av en tys-
ker i uniform.

Ved to anledninger etter
krigen har han deltatt på ve-
terantreff i Tyskland.

— Det gjorde godt å møte
gamle soldatkamerater. In-
genting av det vi foretok oss
på treftef, handlet om poli-
tikk. Politikk holder jeg meg
langt unna.

Foreldrene mine var sterkt i mot mitt valg, men jeg sto på mitt, sier Jarle Saurasaunet.

Den verste opp. Flere av ungdommene i bygda meldte seg til fronttjeneste. Det fikk en «bølge» gjennom bygda av gutter som ville sluss for Tyskland. Det var de likeste guttene som meldte seg. Jeg følte at jeg ikke kunne være noe dårligere.

Foreldrene mine var sterkt imot, men jeg sto på mitt, sier 70-åringen.

Han fikk opplæring i frontkjempernes treningsleir i Holmestrand før han en vinterdag i 1943 gikk om bord i trosspetransportskipet «Monte Rosa» med kurs for Århus.

– Hadde jeg visst hva som ventet meg de kommende månedene og årene hadde jeg aldri reist, sier Saur-saunet stille.

Han fikk trening i Tyskland og Frankrike. Han lærte å mestre maskingevær, panserbiler og artilleri og ble opplært i ordonanstjeneste.

I august samme år ble han sammen med nordmenn fra det nyopprettede «Pansergrenaderregiment Norge» beordret til Bosnia og Kroatia for å slåss mot Titos partisaner.

– Troppen jeg tilhørte var bare innblandet i mindre trefninger. Ved ett tilfelle ble det skutt mot brakka i leiren hvor vi bodde, forteller frontkjemperen.

Under oppholdet snakket han også med mannskaper fra det fryktede Ustasja. Nazi-troppene drepte tusenvis jugoslaver.

– Vi snakket mest om hvor vi kom fra, om at de hadde lite mat. Det eneste de fortalte meg om partisanene var at de ikke kunne fordra Tito fordi han var kommunist, forteller Saur-saunet.

Virkeligheten ble snart tøffere. Knapphet på mannskaper langs østfronten gjorde at den tyske militærledelsen beordret regimentet til Leningrad.

Mens de andre reiste direkte med tog, ble Saur-saunet igjen for å orientere et regiment kosakker som skulle overta etter nordmennene i Bosnia.

Utstyrt med et kart og en Volkswagen kjørte han mutters alene fra Jugoslavia til Tsjekkoslovakia. Derfra var det tog til fronten ved Leningrad.

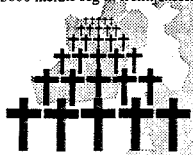
Leningrad 1943
Leningrad desember 1943. Tyskerne beleiret Leningrad på tredje året. Forholdene langs fronten var grusomme for soldatene, men aller mest for sivilbefolkningen. – Det var hjerteskljærende

FRONTKJEMPERE

– betegnelse for nordmenn som overlevde seg til tysk krigstjeneste under 2. verdenskrig. Felittogene norske frontkjemperer deltok i et tegnet inn.

5000 meldte seg til fronttjenesten

Om lag 1000 sårkom

Regiment Nordland: Opprettet januar 1941. 1000 frivillige i alderen 17 til 25 år. Rekruttskole i Graz og Klagenfurt i Østerrike. Fra sommeren 1943 ble gjenværende medlemmer overført til Pansergrenader-regiment Norge.

SS-divisjonen «Wiking»: Del av Tysklands SS. Soldater fra de nordiske land og Nederland. Deltok i Tysklands angrep på Sovjetunionen i juni 1941, i Kaukasus juli 1942. Stalingrad høsten 1942 – vinteren 1943 og i tilbakegangen fra Russland 1943-1945. Kapitulerte i Wien mai 1945. Bare et fåtall av de norske frivillige i «Wiking» overlevde.

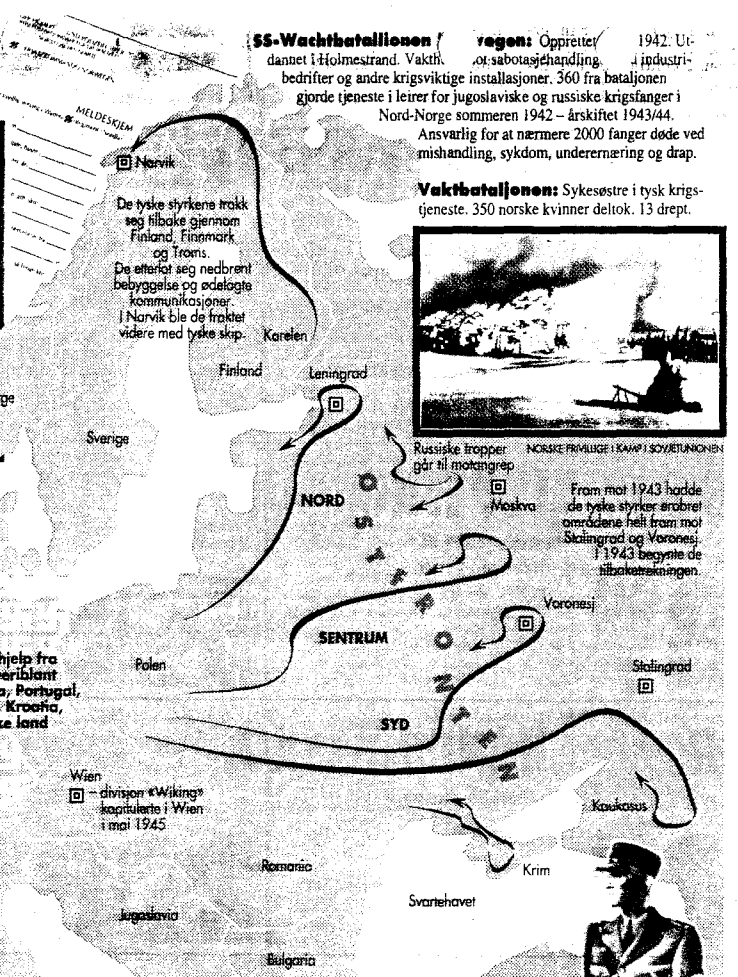
FRAMT AV HARALD DAMSTEN

Den Norske Legion
Opprettet juli 1941. 1900 meldte seg til tjeneste. 300 trakk seg. 600 ble funnet uskikket. 1000 nordmenn fikk opplæring i Tyskland høsten 1941. Oppløst i mai 1943. Mellom 150 og 200 mann ble drept ved østfronten. Et betydelig antall alvorlig sarte.

Norske SS: Hirdregiment i Oslo («Viking 7a») med 150 medlemmer. Bar svarte uniformer med Nasjonal Samlingsmerke på ermet. Militær opplæring på Elverum. De fleste sluttet seg til «Norske Legion». Fra sommeren 1942 ble alle medlemmer i Norske SS automatisk overført til «Tysklands SS Norge».

SS-skijegerbataljon Norge: Dannet høsten 1942. Om lag 700 mann. Sendt til den finsk-russiske fronten ved Karelen. 150 mann drept, og 150 tatt til fange under russisk angrep sommeren 1944. Bare et fåtall av de som ble tatt til fange overlevde. Trakk seg tilbake til Finnmark/Troms etter finsk kapitulasjon september 1944.

De norske nazistenes symbol, solkors!

Tyskland fikk hjelp fra mange land. Deriblant Nederland, Spania, Portugal, Italia, Slovenia, Kroatia, og de nordiske land

Wien – divisjon «Wiking» kapitulerte i Wien i mai 1945

Germanske SS Norge: Opprettet sommeren 1942 med medlemmer fra Norske SS. Mer sluttet av krigen hadde Germanske SS Norge 1200 medlemmer.

Pansergrenaderregiment Norge: Opprettet sommeren 1943. Erstattet Norske Legion. Mannskaper fra Regiment Nordland ble overført til det nye regimentet. Kjempet mot jugoslaviske partisaner i Kroatia høsten 1943. Overført til Leningrad ved østfronten desember 1943 og fikk betegnelsen «SS-Pansergrenaderdivisjon Nordland». Stod under kommando av SS-Obergruppenführer Felix Steiner. Mange norske frivillige mistet livet under russisk stormoffensiv januar 1944. Resten av Regiment Nordland skipet fra Libau i Litauen til Swinemünde i Tyskland februar 1945. Underlagt 9. armé. Deltok i sluttkampene over Berlin. De fleste norske falt.

SS-Wachtbataljonen i vegen: Opprettet 1942. Ut-dannet i Holmestrand. Vakt og sabotasje-håndling. Industri-bedrifter og andre krigsviktige installasjoner. 360 fra bataljonen gjorde tjeneste i leirer for jugoslaviske og russiske krigsfanger i Nord-Norge sommeren 1942 – årskiftet 1943/44. Ansvarlig for at nærmere 2000 fanger døde ved mishandling, sykdom, underernæring og drap.

Vaktbataljonen: Sykesøstre i tysk krigstjeneste. 350 norske kvinner deltok. 13 drept.

NORSKE FRIVILLIGE I KAMP I SOVJETUNIONEN

De tyske styrkene trakk seg tilbake gjennom Finland, Finnmark og Troms. De etterlot seg nedbrannt bebyggelse og ødelagte kommunikasjoner i Norge ble de fraktet videre med tyske skip.

5000 meldte seg til fronttjenesten

Om lag 1000 sårkom

Regiment Nordland: Opprettet januar 1941. 1000 frivillige i alderen 17 til 25 år. Rekruttskole i Graz og Klagenfurt i Østerrike. Fra sommeren 1943 ble gjenværende medlemmer overført til Pansergrenader-regiment Norge.

SS-divisjonen «Wiking»: Del av Tysklands SS. Soldater fra de nordiske land og Nederland. Deltok i Tysklands angrep på Sovjetunionen i juni 1941, i Kaukasus juli 1942. Stalingrad høsten 1942 – vinteren 1943 og i tilbakegangen fra Russland 1943-1945. Kapitulerte i Wien mai 1945. Bare et fåtall av de norske frivillige i «Wiking» overlevde.

Norske SS: Hirdregiment i Oslo («Viking 7a») med 150 medlemmer. Bar svarte uniformer med Nasjonal Samlingsmerke på ermet. Militær opplæring på Elverum. De fleste sluttet seg til «Norske Legion». Fra sommeren 1942 ble alle medlemmer i Norske SS automatisk overført til «Tysklands SS Norge».

nen i Tyskland. Flukten skjedde 2. påskedag 1948 uten dramatikk. Men de måtte være forsiktede. Grensevakter bevoktet skillelinjen mellom øst- og vestsiden.

– Etter den vellykkede flukten tilbrakte Jarle Saur-saunet uker og måneder på vandring i Tyskland. Vennlige tyskere gav ham det han trengte av mat.

Hvor langt han har gått, vet han ikke. Det må ha vært hundrevis av kilometer.

Høsten 1948 havnet han i Recklingshausen i nord-Tyskland hvor han gjennom nye venner fikk arbeid i en kullgruve.

Etter ett år i gruvene var han grundig lei. Så lei at han la ut på en ny reise. Denne gangen mot Strasbourg i Frankrike.

– Jeg planla å verve meg til Fremmedlegionen. På vervingskontoret fortalte jeg at jeg levde under en avdødsnavn. De bad meg sørge for papirer for mitt ekte navn, forteller Beitstad-pensjonisten.

Saur-saunet skrev hjem etter dåpsatt. Stor var forbauselsen da svarbrevet også inneholdt billetter til Norge og diettkort for hjemreisen. «Velkommen hjem!» stod det i brevet fra Utenriksdepartementet.

– Jeg nølte ikke særlig lenge. Jeg reiste hjem

– Også Arne Myrdal og hans likesinnede? – Jeg gjør som andre - jeg snur ryggen til Myrdal. Jeg synes ikke om det han står for. Jeg respekterer bare de som har vært ved fronten. Sånne som Myrdal lager bare djevelskap. Han må la folk få være i fred. – Nazistene lot ikke ledene være i fred. De som stod bak Jødeutryddelsene tillærer samme nasjon du sluss for på østfronten...

– Jeg har vært i konsentrasjonsleiren i Buchenwald. Jeg ble forferdet da jeg fikk høre om jødedrapene mot slutten av 1945. Jeg hørte aldri om dette under krigen. Vi snakket en del om Gestapo, at de gikk brutalt frem mot fanger. De torturerte og drepte som de rene banditter. Jeg har aldri likt Gestapo.

– Hvordan har frontkjemper-tjenesten preget livet ditt etter at du kom hjem? – Jeg sitter igjen med både gode og vonde minner fra krigstiden. Heldigvis har jeg vært forskånet fra mareritt og dårlige nerver.

Jeg har aldri opplevd noen hets fra slektninger, venner, naboer eller arbeidskolleger. Heller ikke barna mine har fått lide for det som skjedde.

Selv har jeg, inntil ganske nylig, holdt stilt med mine opplevelser.

– Jeg har vært i konsentrasjonsleiren i Buchenwald. Jeg ble forferdet da jeg fikk høre om jødedrapene mot slutten av 1945. Jeg hørte aldri om dette under krigen. Vi snakket en del om Gestapo, at de gikk brutalt frem mot fanger. De torturerte og drepte som de rene banditter. Jeg har aldri likt Gestapo.

– Jeg har vært i konsentrasjonsleiren i Buchenwald. Jeg ble forferdet da jeg fikk høre om jødedrapene mot slutten av 1945. Jeg hørte aldri om dette under krigen. Vi snakket en del om Gestapo, at de gikk brutalt frem mot fanger. De torturerte og drepte som de rene banditter. Jeg har aldri likt Gestapo.

– Jeg har vært i konsentrasjonsleiren i Buchenwald. Jeg ble forferdet da jeg fikk høre om jødedrapene mot slutten av 1945. Jeg hørte aldri om dette under krigen. Vi snakket en del om Gestapo, at de gikk brutalt frem mot fanger. De torturerte og drepte som de rene banditter. Jeg har aldri likt Gestapo.

(fortsettelse neste side)

Om jeg ville gjort det om igjen? Aldri. Det var en heltvets tid, sier Jarle Saur-saunet

Drevet av idealisme

Frontkjemperne kom fra alle samfunnslag, men enkelte trekk går igjen:

- Ett stort antall frontkjemper var medlemmer av Quisling-partiet Nasjonal Samling (NS) eller kom fra NS-familier. NS-medlemmer ble utsatt for sterkt press for å verve seg til fronttjeneste.

- Av 5000 frontkjemper kom de fleste fra Østlandet og Trøndelag, regioner hvor Nasjonal Samling sto sterkt.

- NS stod sterkere på bygdene enn i byene. Mange frontkjemper var derfor bønder.

- Frontkjemperne var i alderen 17 til 25 år, men hovedmassen var mellom 17 og 19 år.

Idealisme

– Hva fikk en ungdom på 18 år til å melde seg som frontkjemper?

– For mange var det en blanding av ungdommelig kjekkheter og eventyrlyst kryssset med motstand mot kommunismen. Men en frontkjemper var ikke bare mot kommunismen. Han var også for et nasjonalsosialistisk Europa.

Jeg kan respektere idealismen, men frontkjemperne slåss for en grusom og vanvittig ideologi. Vi må være glad for at kampen for et nasjonalsosialistisk Europa mislyktes.

Landssvikere

– Hvorfor ble frontkjemperne dømt som landssvikere?

– Årsaken var åpenbar: De hadde vervet seg på fiendens side og gjort soldattjeneste med våpen i hånd.

Frontkjemperne ble også oppfattet som særlig militante og ondssinnede nazister. Bakgrunnen var at flere frontkjemper etter endt tjeneste ved fronten gjorde seg skyldig i angiveri, tortur og drap, sier Øystein Sørensen.

– Det er snart 50 år siden 2. verdenskrig sluttet. Er det ikke på tide med større åpenhet om NS-medlemmer og frontkjemper?

– Tendensen i dag er at stadig flere står frem og forteller om sine opplevelser. Det er en riktig utvikling. NS-medlemskap og frontkjemperjeneste har vært tabubelagte emner i nesten 50 år.

De fleste som var NS-medlemmer og/eller frontkjemper har levd anonymt. Etter 50 år begynner opplevelsene å komme på avstand. De har ikke lenger barn eller jobb å ta hensyn til, og følelsene på begge sider begynner å mildnes.

De nye generasjonen som har vokst opp etter krigen har et mer distansert og nøkternt forhold til okkupasjonshistorien.

Men jeg har full forståelse for at de som opplevde okkupasjonstiden fortsatt synes dette er et omtålig tema.

På den annen side er mange NS-medlemmer og frontkjemper bitre over det som skjedde etter krigen. I tillegg til rettsoppgjøret ble både de selv og barna deres frosset ut og trakassert i tiår etter at krigen var over.

Den ikke-rettslige behandlingen som mange landssvikere ble utsatt for, er et lite hyggelig kapittel i norsk etterkrigs-historie, sier doktor filos Øystein Sørensen.

5000 kjempet for tyskerne

✶ TORSTEN HANSEN

5000 nordmenn meldte seg for tysk krigstjeneste under 2. verdenskrig. Samtlige ble sendt til østfronten, i Finland eller i Russland. Omlag 1000 frontkjemper omkom.

De første frivillige meldte seg til tysk tjeneste allerede sommeren 1940. For å innordne de frivillige i de ordinære styrkene ble det opprettet en særskilt SS-divisjon. Den nye divisjonen fikk navnet «Wiking». Den var en del av germanske SS der mannskapene ikke var av tysk nasjonalitet, men «germanere» fra de nordiske land og Nederland som gjorde felles sak med det tyske folk.

Innmeldingen av nordmenn til germanske SS ble satt i system fra januar 1941. 12. januar oppfordret Quisling «alle unge nordmenn, som føler ansvar for fremtiden, til å tre inn som frivillige i regimentet Nordland for skulder ved skulder med de tyske kamerater å gå åpent og aktivt inn for nyordningen i Europa og for det germanske forbund.»

«Arisk» rase

Regiment Nordland var åpent for frivillige fra de nordiske land. De frivillige var i alderen 17 til 25 år, av «arisk» rase, åndelig og legemlig utrustet i samsvar med særvedtektene i SS.

Den første kontingenten, 200 nordmenn, ble tatt i ed i Oslo 30. januar 1941 av Reichsführer-SS Heinrich Himmler.

Også fra andre okkuperte europeiske land vervet SS soldater. Det meldte seg frivillige fra Flandern, Nederland, Finland, Slovakia, Kroatia, Ungarn, Romania og Spania.

Andre kjente spesialavdelinger for frontkjemper som ble opprettet under krigen var Norske SS (mai 1941), Germanske SS Norge (juli 1942), SS-skijegerkom-

pani (senere bataljon, august 1942) og fire politikompanier (1942 - 45).

Avdelingene hadde til dels et innviklet innbyrdes forhold, blant annet fordi personell i stor utstrekning ble overført når en ny avdeling ble satt opp. Norske SS gikk for en stor del inn i Norske Legion, og restene ble senere overtatt av Germanske SS Norge.

Hardhendt rekruttering

Rekrutteringen til fronttjenesten var hardhendt. Det ble lagt meget sterkt press på hirdmedlemmer for å få de til å melde seg. Og NS-ledelsen krevde skriftlige forklaringer fra alle mannlige medlemmer mellom 18 og 45 år som ikke meldte seg.

Rettsoppgjøret

I rettsoppgjøret etter krigen ble frontkjemperne behandlet som landssvikere. I underkant av 5000 nordmenn måtte møte i retten tiltalt for landsforræderi. Bare 78 slapp med påtaleunntattelse. De øvrige fikk fengselsstraff eller bøter.

Domstolene skilte mellom «rene» frontkjemper som ikke hadde gjort seg skyldig i annet straffbart forhold enn selve den tyske krigstjenesten, og andre frontkjemper med NS-medlemskap, tjeneste i hird- og politiavdelinger, angiveri, tortur og drap. Som oftest dreide det seg om forbrytelser begått etter at vedkommende var dimittert fra frontkjemperjenesten.

Gjennomsnittsstraffen for en frontkjemper var tre år og fire måneder. Men frontkjemperne var blant de landssvikere som not godt av benådeningen som etter hvert ble praktisert.

Kilde: Norge i krig, Aschehoug.